Participatie & Democratisering in Zuidoost

Ambities & Aanpak - Oktober 2023

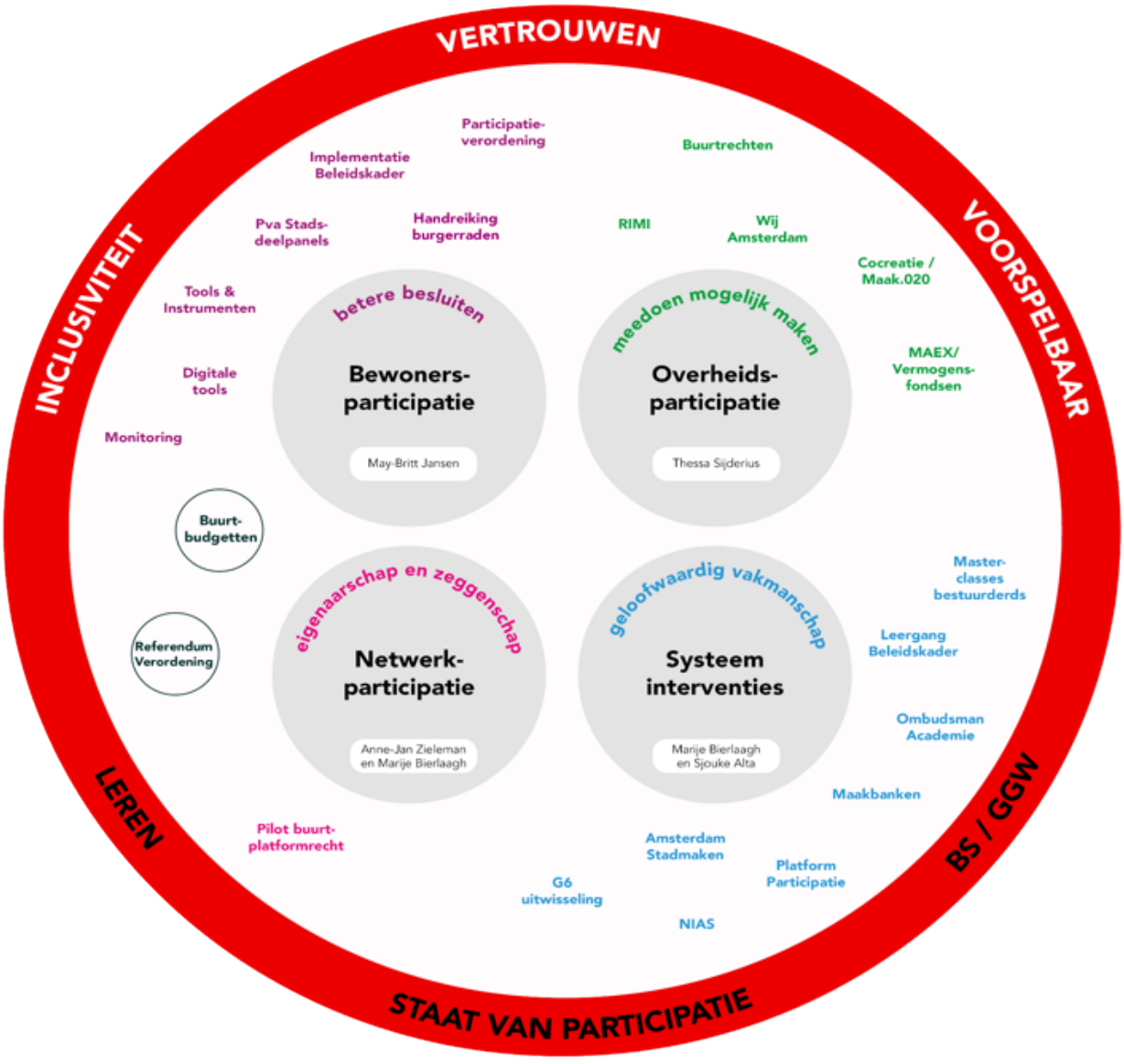

Inhoud

1. Inleiding: aanleiding, doelstelling en afbakening 4
2. Kaders Coalitieakkoord en Masterplan 5
2.1 Ambitie, uitgangspunten en pijlers Coalitieakkoord 5
2.2 Ambities, principes en uitgangspunten Masterplan 9
3. Vertaling naar Zuidoost: Leren samenwerken in vertrouwen 11
4. Ambitie & werkwijze Zuidoost 13
Ambitie 1: We werken community-based waar mogelijk 14
Ambitie 2: We zetten volledig in op buurtplatformen 15
Ambitie 3: We maken aan de voorkant van elk bewonersparticipatietraject helder wat het doel en speelveld is 16
Bouwsteen 1: We werken als een responsieve organisatie 18
Bouwsteen 3: Realisatie van vakmanschap P&D binnen een veilige en prettige werk- en leefomgeving 20

Bijlage 1: Participatiekader Centrale Stad: Uitgangspunten, richtlijnen, niveaus van participatie 22
Bijlage 2 Taken en Bevoegdheden Dagelijks bestuur 25

1. Inleiding: aanleiding, doelstelling en afbakening

Aanleiding

Amsterdams Coalitieakkoord: verdere democratisering en betere samenwerking

Participatie en samen werken met de stad staan stevig in het Amsterdams Akkoord. Democratisering is een van de sleutelwoorden hierin. Onder meer de complexiteit van hedendaagse vraagstukken en de lage opkomst bij de verkiezingen maakt dat de vorige en huidige coalitie samen met de stad zoekt hoe Amsterdammers en Amsterdamse initiatieven het beste een plek kunnen krijgen in besluitvorming.

Dit betekent dat de gemeentelijke organisatie voor een aantal belangrijke veranderingen staat. In de vorige bestuursperiode is de toenmalige coalitie de uitdaging aangegaan om op verschillende onderwerpen 'mee praten' om te bouwen tot 'mee vormgeven' en van een pratende aanpak een makende aanpak te maken. De politiek-bestuurlijke vraag die daarbij hoort is wanneer we ons, binnen de representatieve democratie, anders tot Amsterdam, tot het netwerk en tot Amsterdammers durven en willen verhouden en organiseren.

Om meer ruimte te bieden aan inwoners om bij te dragen in planvorming en andere processen binnen Amsterdam heeft de vorige coalitie beleid en een instrumentarium ontwikkeld. De huidige coalitie zet het beleid van de afgelopen jaren voort en richt zich op implementatie van het ontwikkelde instrumentarium. Met verdere democratisering en betere samenwerking in de stad tot doel.

Masterplan Zuidoost: Verbinding en eigenaarschap middels community-based werken

In 2021 is het startsein gegeven voor het Masterplan Zuidoost: een coalitie van partners, waaronder het stadsdeel, die samen werken aan het realiseren van een duurzame verbetering van leefbaarheid, veiligheid en het perspectief van de jeugd. Participatie & democratisering lopen als een rode draad door alle plannen heen, en worden specifiek benoemd in Ambitie 1: *'Inwoner zijn van Zuidoost betekent dat je in alle opzichten volwaardig, gerespecteerd burger van Amsterdam bent.'* Vanuit deze ambitie richt het programmateam van het Masterplan zich op het creëren van verbinding en eigenaarschap bij alles wat zij doen. Zij geven op basis van community-based werken invulling aan inclusie en participatie in Zuidoost.

De ambities & werkwijze van het Masterplan zijn richting gevend en kaderstellend voor het stadsdeel. Echter, momenteel vormen de realisatie van de ambitie van het Masterplan door het programma team en het democratiserings- en participatiebeleid van Zuidoost nog twee parallelle trajecten die elkaar onvoldoende raken.

Participatie & democratisering in Zuidoost: behoefte aan eenduidige ambitie en beleid

In Zuidoost kent democratisering en participatie vele uitgangspunten en actielijnen, die door verschillende partijen, projecten en onderdelen van de gemeente worden ingezet om in gesprek te gaan met inwoners en stakeholders van Zuidoost. Soms in samenwerking, maar te vaak zijn het losse trajecten/projecten die elkaar soms overlappen, soms elkaar in de weg staan en soms volledig los van elkaar bestaan. Bovendien wordt participatie en

democratisering binnen het stadsdeel ten onrechte vaak gezien als een thema voor enkele experts. Realiteit is dat het daadwerkelijk vormgeven aan participatie en democratisering binnen Zuidoost de hele organisatie raakt en een thema van ons ieder is.

Er is kortom onvoldoende eenheid in de uitvoering van het beleid en instrumentarium, waardoor overzicht ontbreekt en samenwerking wordt bemoeilijkt. Zowel binnen het stadsdeel, met Masterplan en andere partijen.

Doelstelling & afbakening

Het voorliggende document heeft tot doel een (door)startpunt te bieden om eenheid te creëren in beleid en uitvoering van participatie en democratisering binnen het stadsdeel. Beleid en instrumentarium van de gemeente en de aanpak van het Masterplan brengen we samen en binnen deze kaders geven we invulling aan versterking van participatie en democratisering in Zuidoost. Ook bereiden we ons als stadsdeel hiermee voor op de invoering van de participatie verordening.
Tegelijkertijd is het een moment om met elkaar stil te staan bij de positie en ambitie van Zuidoost in het vormgeven van participatie en democratisering binnen het stadsdeel. Met als doel het geluid van Zuidoost beter tot haar recht te laten komen en ons zo te organiseren dat bewoners een breder eigenaarschap kunnen nemen over hun leefomgeving.

Dit document betreft dan ook geen nieuw beleid, maar biedt een vertaling van stedelijk beleid en Masterplan naar ambities en aanpak, waarin we helderheid geven over hoe het stadsdeel wil omgaan met het participatie- en democratiseringsbeleid in Zuidoost. De vertaling naar ambities, randvoorwaarden en acties geeft richting aan voor de interne organisatie om de ambities en aanpak in de komende jaren te realiseren en verankeren in de eigen organisatie. Dit document ondersteunt ook keuzes met betrekking tot inzet van capaciteit en prioritering van inzet van middelen voor democratisering.

2. Kaders Coalitieakkoord en Masterplan

In Zuidoost zijn zowel het beleid & agenda van het Amsterdams Coalitieakkoord als het Masterplan Zuidoost kader stellend en richtinggevend voor het vormgeven van participatie & democratisering in het stadsdeel. In dit hoofdstuk zetten we hoofdlijnen uiteen.

2.1 Ambitie, uitgangspunten en pijlers Coalitieakkoord

Ambitie

De samenleving van nu is complex; digitalisering, urbanisering en globalisering beïnvloeden in rap tempo de balans tussen burger, markt en overheid. De organisatie en impact van sociale processen veranderen, wat maakt dat ons democratisch bestel, ontworpen in 1848, aan verrijking en herijking toe is. De representatieve democratie staat hierbij niet ter discussie. Het is een stevige basis maar is, zo concludeerde ook de commissie Remkes in december 2018, niet langer toekomst*proof*. We staan voor de uitdaging om beter gebruik te maken van de collectieve kennis, expertise en kracht van Amsterdammers. We staan voor

de opgave om die kracht te verbinden met ons democratisch bestel. Zo kunnen we veel meer maatschappelijke waarde genereren en veel sneller, vaker en eerder oplossingen vinden voor complexe problemen waar onze stad mee te maken heeft.

Dit schreef Wethouder Democratisering, Rutger Groot Wassink, in een beleidsbrief in 2019. Hiermee gaf hij de aftrap van de zoektocht als stad om binnen de representatieve democratie eigenaarschap en zeggenschap te verleggen naar bewoners en ondernemers. Een periode van experimenteren en leren. Om op verschillende onderwerpen 'mee praten' om te bouwen tot 'mee vormgeven' en van een 'pratende' aanpak een 'makende' aanpak te maken.

Uitgangspunten

Hiertoe zijn een 5-tal uitgangspunten en actielijnen geformuleerd:

1. *Inclusief en participatief in de buurten*
   De basis van elke democratie is vertrouwen in de democratische rechtstaat. Daar is winst te behalen. Op verschillende fronten. De zwijgende meerderheid een stem geven en horen, groepen mensen bereiken en betrekken die zich nu niet zo snel uitspreken of betrokken voelen, mensen niet laten meepraten om het praten, maar erkennen en onze eigen plannen daadwerkelijk durven te laten verrijken. Dit kan en zal helpen Amsterdammers meer greep te geven op de vormgeving van hun levensvoorwaarden. Daarbij is het van groot belang dat de waarden die wij nastreven expliciet in die nieuwe vormen van democratie zijn ingebed: het tegengaan van segregatie en uitsluiting en het streven naar maximale inclusiviteit. Dit kunnen we niet alleen en hebben we bestaande netwerken en partnerschappen voor nodig.

   Actielijnen: democratische vernieuwingsagenda, cocreatie in buurten, Open Stad, AmsterdamNU en de online uitvoeringsagenda.

2. *Dienstverlenend aan een goed idee en aan maatschappelijk initiatief*
   Er is in Amsterdam een behoorlijke praktijk, een schat aan ervaring en een enthousiast middenveld dat al dagelijks met ons bouwt. Dit netwerk wijst ons er al jaren op dat zij nauwelijks gefaciliteerd worden door de gemeente om hun maatschappelijke impact te vergroten. Dat heeft te maken met de veelheid aan regels en de veelheid van subsidie(on)mogelijkheden. Ons verkokerde systeem is op onderdelen te star geworden om optimaal aan te sluiten op de stad. Veel initiatieven doen niet langer alleen aan vergroening, maar doen ook iets met jeugd of met arbeidstoeleiding. We weten dat het bereik en de impact van buurtinitiatieven soms vele malen groter in dan het bereik en impact van ons eigen gemeentelijk aanbod.

   Actielijnen: integraal financieren en MAEX.

3. *Nieuwe praktijken bouwen: meer eigenaarschap en verleggen van zeggenschap*
   In Amsterdam verschuift de definitie naar initiatiefnemers, stadmakers, placemakers, coöperaties, of ook 'the Amsterdam Approach'. Zo zijn Amsterdamse

initiatienemers mogelijk met vergelijkbare maatschappelijke doelstellingen bezig, lopen maatschappelijke initiatieven en sociale ondernemingen tegen dezelfde vraagstukken aan of zijn er al commons opgericht. Daarbij werken we toe naar de ondertekening van een commonsakkoord en biedt ook de omgevingswet de gemeente nieuwe kansen op groei en meer commons dan we ons nu wellicht kunnen voorstellen.

Actielijnen: buurtbudgetten en buurtrechten

4. *Versterken participatie*
   We stellen vast dat we aan de voorkant van besluiten goed kijken naar rechtmatigheid en doelmatigheid maar onvoldoende nadenken over de wijze waarop we meer maatschappelijke betrokkenheid kunnen organiseren door verleggen van eigenaarschap en zeggenschap dankzij participatie. Daardoor komen we vaak in de situatie dat we achteraf moeten herstellen wat vooraf ook opgehaald had kunnen worden. Dit kost tijd en energie en we denken dat het verstandig is de focus te verleggen en een stap te zetten van reparatie naar preparatie.

   Actielijnen: Kader Participatie en Participatie paragraaf

5. *Internationale en Amsterdamse coalities*
   Met andere steden in het internationale *Fearless Cities* netwerk pakken we stedelijke vraagstukken op. Decentraal, bottom-up en soms activistisch. Zowel in Amsterdam als internationaal doen we actief mee in verschillende relevante netwerken om zo te leren hoe andere steden zeggenschap en eigenaarschap van hun inwoners vergroten en om onze eigen kennis daarover te delen. Ook in eigen land kijken we naar goede voorbeelden.
   Het vergroten van zeggenschap om zo de democratische kwaliteit van de stad te verbeteren is een zoektocht en kan niet in één keer goed, daar moeten we in mogen leren. Dit leren doen we door samenwerking te zoeken en uit te breiden met kennisinstellingen en anderen die kunnen reflecteren op het handelen van het bestuur en de organisatie. Dit vanuit de overtuiging dat we leren van de fouten die we maken en ons best gaan doen om dezelfde fout niet nog een keer te maken. Samen leren om de stad te maken door een nieuwe praktijk te bouwen op basis van de veelheid en ervaring die de stad heeft opgebouwd.

   Actielijn: Fearless City Amsterdam

Pijlers participatie & democratisering

Participatie en samen werken met de stad staan stevig in het Amsterdams Akkoord. De afgelopen collegeperiode lag de nadruk op het maken van beleid en ontwikkelen van instrumentarium, op basis van bovenstaande uitgangspunten en actielijnen. In de huidige collegeperiode ligt de nadruk op het werken en toegepast krijgen van dit beleid en instrumentarium in de praktijk. Schematisch zijn deze onder te verdelen in 4 pijlers die samen richting geven aan de uitvoeringsagenda van Amsterdam.

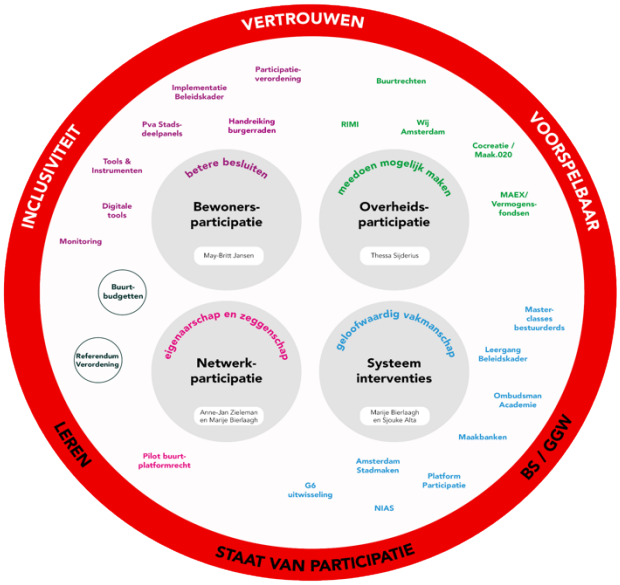

1. *Bewonersparticipatie*

Bewonersparticipatie gaat over het betrekken van bewoners bij plannen van de overheid. Met als doel als bestuur van Amsterdam betere besluiten te kunnen nemen. Met de op handen zijnde Wet Versterking Participatie op decentraal niveau (uiterlijk een jaar na de invoering van de Omgevingswet) is een participatieverordening voor elke gemeente verplicht. Het beleidskader participatie vormt de basis voor de verordening in Amsterdam. Voor het vormgeven van bewonersparticipatie zijn een aantal instrumenten aangewezen:

- Implementatie beleidskader Participatie
- Stadsdeelpanels
- Bewonerseffectrapportage
- Burgerraden

2. *Overheidsparticipatie*

Bij overheidsparticipatie zijn de rollen omgedraaid: de overheid werkt mee aan initiatieven van bewoners. Met als doel om als gemeentelijke organisatie beter te kunnen reageren, anticiperen en beter mee te kunnen doen met initiatieven in de stad. Overheidsparticipatie wordt daarmee ook wel gezien als de meest ‘disruptieve’ vorm van participatie: de inwoners en partijen in de stad willen iets en de gemeentelijke organisatie moet zich aanpassen. Of het nu gaat om initiatiefnemers die letterlijk en/of figuurlijk ruimte willen voor hun initiatief, of (collectief van) inwoners dat gebruik wil maken van een *right to challenge* of *right to bid*, het vraag van de gemeentelijke organisatie een ander soort vakmanschap en wendbaarheid om mee te kunnen bewegen initiatieven van anderen. Er is een klein initiatieven bureau dat zich hiermee bezighoudt en kent de volgende onderdelen:

- Loketfunctie en netwerk
- Regeling Integraal Maatschappelijk Initiatief
- Buurtrechten
- AmsterDoen
- Vermogensfondsen

3. Netwerkparticipatie

Netwerkparticipatie gaat over collectieve vormen van bewonersparticipatie. Collectieven in allerlei verschijningsvormen zijn gesprekspartner voor de gemeente; vaak in eerste instantie de gebieds- of projectteams. Doel is om op buurtniveau meer eigenaarschap en zeggenschap voor bewoners te organiseren. In deze collegeperiode onderzoeken we hoe w ede positie van deze collectieven structureel kunnen verbeteren en brengen dat in de praktijk. Op deze manier geven we bewoners meer invloed op hun buurt. Instrument:

- Proeftuin Buurtplatformrecht

4. Systeeminterventies en -leren

Zoals in het coalitieakkoord staat: participatie en democratisering zijn onderwerpen die elke ambtenaar en bestuurder van de gemeente Amsterdam aangaan. Dagelijks bestuurders maar ook de gebiedsteams hebben goede netwerken in de stad, maar ook zij lopen regelmatig vast in een top-down of portefeuille-gestuurde werkelijkheid. Vertrouwen begint bij de overheid, maar in de praktijk speelt er nog regelmatig wantrouwen en de behoefte aan controle. Échte ruimte voor bewoners(collectieven) om gemeentelijke plannen te verrijken is vaak nog beperkt, en in gelijkwaardig partnerschap met initiatiefnemers aan een betere stad werken gebeurt nog te weinig. Dilemma's rondom representativiteit, legitimiteit, kwaliteit en precedentwerking maken het soms verleidelijk te blijven doen wat we al deden. Systeeminterventies hebben als doel om te investeren in geloofwaardig bestuurlijk en ambtelijk vakmanschap van elke ambtenaren en bestuurders. Het eigen maken van dit vakmanschap wil het stedelijk team met prioriteit op de agenda krijgen. Dit doen zij door:

- Verbreding van de verantwoordelijkheid naar alle inhoudelijke relevante thema's uit het coalitieakkoord: Participatie en democratisering is van het héle college/ het hele DB
- Starten van een leer- & ontwikkelprogramma participatie voor zowel ambtenaren als bestuurders
- Bestuursopdracht: Het college vraagt het GMT om de uitgangspunten van het bestuurlijk stelsel en GGW praktisch te vertalen naar een handelingsperspectief voor bestuurders en het ambtelijk apparaat en de ontwikkeling van het stelsel een GGW te borgen in de gemeentelijke organisatie.

2.2 Ambities, principes en uitgangspunten Masterplan

Ambities

Het Masterplan Zuidoost gaat over alle leefgebieden en haar inwoners. Het gaat over wonen, werken, opgroeien, het ontwikkelen van talenten. Het gaat over kansengelijkheid. Er zijn vijf ambities geformuleerd, die leidend zijn hierbij. Hier gaat het om:

1. Inwoner zijn van Zuidoost betekent dat je in alle opzichten volwaardig, geaccepteerd en gerespecteerd burger bent van Amsterdam;
2. In Zuidoost opgroeien en wonen betekent dat je goed en veilig woont en over straat kunt gaan;
3. In Zuidoost opgroeien en wonen betekent dat je alle kansen en mogelijkheden hebt om je te ontwikkelen, te groeien en talenten te ontplooien;

4. In Zuidoost zijn we trots op onze positie als economische toplocatie, op ons ondernemerschap en onze creativiteit en investeren we wederkerig daarin en in werk voor onze inwoners;
5. Zuidoost verandert het bestuur: In Zuidoost heb je te maken met één overheid, die transparant, flexibel en effectief is en stuurt vanuit het belang van het gebied en haar inwoners

Democratisering en participatie lopen als een rode draad door alle ambities heen en vormen een randvoorwaarde voor het slagen van het Masterplan. Specifiek worden inclusie en participatie benoemd onder Ambitie 1. Bij alle ambities zijn doorbraken geformuleerd; bij ambitie 1 is dit 'het creëren van verbinding'. Deze ambitie heeft dan ook geen doorbraakteam, maar een verbindingsteam waarin bewoners, ambities en Alliantiepartners samen komen.

Uitgangspunten & werkprincipes

1. *Doorlopend in gesprek met steeds meer mensen*

Hoewel het programmateam van het Masterplan vaak spreekt over het verbinden met dé community, is er uiteraard niet een, maar een veelheid aan gemeenschappen in Zuidoost. Ook betekent uitgaan van de community ook niet dat je iedereen altijd gelijk moet geven. Wel betekent het dat de programmateam doorlopend verbinding maakt met mensen uit Zuidoost. Het masterplan werkt daarom zoveel mogelijk met 'communities': Mensen die wonen, werken en leven in Zuidoost, die zich betrokken voelen bij de buurt en daar iets aan willen bijdragen. Juist die mensen wil het Masterplan in hun kracht zetten, hun stem versterken, zodat ze gehoord worden en zodat instituties hun eigen inzet kunnen versterken met de expertise van de mensen om wie het gaat.

Werkprincipe 1: Verbinding centraal. Als gesprekspartner brengen we focus en dagen uit door steeds de vraag stellen: hoe wordt de verbinding gelegd?

2. *Creëren van cirkels om eigenaarschap te verstevigen*

Masterplan probeert rondom bepaalde thema's het ontstaan van 'cirkels' te stimuleren. Een cirkel bestaat uit een groep van actieve mensen, informele en formele organisaties en alliantiepartners in Zuidoost die elkaar vinden rondom een bepaald thema. Door die cirkels vervolgens te koppelen aan relevante doorbraken uit het Masterplan, wordt het eigenaarschap – en daarmee het fundament van het Masterplan – verstevigd.

Werkprincipe 2: We bouwen actief aan het verbinden van (informele) netwerken met de ambities van het Masterplan. We stimuleren het ontstaan van 'cirkels' rondom thema's die betrokkenheid en beweging oproepen in Zuidoost. Door die cirkels vervolgens te koppelen aan relevante maatregelen uit het Masterplan, wordt het eigenaarschap – en daarmee het fundament van het Masterplan – verstevigd.

3. *ABCD om kloof tussen leef- en systeemwereld te verkleinen*

Asset Based Community Building is een benadering waarin inclusie en participatie het fundament zijn. Het gaat ervan uit dat wanneer alle bronnen van een gemeenschap worden benut (individuen, organisaties, instituties, fysieke bronnen en netwerken), een duurzame

verbetering kan worden ingezet. Vanuit het programmateam ligt de focus op het versterken van de bronnen die tot nu toe minder werden benut: die van individuen en (informele) netwerken. Expertise, ervaring, beleving vanuit de community wordt ingezet als brugfunctie. Door de kracht van de community als uitgangspunt in te zetten wordt getracht de kloof tussen systeem- en leefwereld te verkleinen. De focus is daarom:

1. Bewoners informeren, in gesprek gaan en naar ze luisteren.
2. Bewoners en bewonersorganisaties verbinden en versterken.
3. Eigenaarschap van bewoners stimuleren en ruimte geven.

Asset Based Community Development kijkt naar de bronnen die al aanwezig zijn in een gemeenschap: individuen, organisaties, instituties, fysieke bronnen en netwerken. Duurzame verandering bouwt voort op de kracht die al aanwezig is in de gemeenschap. Veel van deze bronnen zijn vertegenwoordigd in de alliantie. Door te verbinden met de mensen in Zuidoost, bewoners, ondernemers en kleinere netwerken, verstevigt het programmateam het fundament onder het Masterplan.

Werkprincipe 3: Community-based werken is het uitgangspunt. De behoefte van bewoners staat centraal en is altijd het vertrekpunt. Co-creatie en eigenaarschap zijn sleutelwoorden.

3. Vertaling naar Zuidoost: Leren samenwerken in vertrouwen

Als we inzoomen op stadsdeel Zuidoost zien we dat de afgelopen jaren vele vormen & tools door verschillende partijen, projecten en onderdelen van de gemeente worden ingezet om in gesprek te gaan met inwoners en stakeholders in Zuidoost.
Toch voelen inwoners zich nog niet vaak gehoord en ervaren ze een afstand tussen de werkzaamheden die we uitvoeren en behoeften die zij hebben in hun buurt. Daar waar zij eigenaarschap proberen te nemen voelen ze door regels geen vertrouwen en krijgen ze te weinig ruimte, om initiatief te nemen en te experimenteren en daarvan te leren.

Leren samenwerken in vertrouwen is geen "*One size fits all*" aanpak. Ook de gemeente zal gaandeweg, lerend en anticiperend zijn weg moeten vinden in gesprek met de inwoners van Zuidoost. We bewegen continu tussen wat bepaalt het bestuur en wat kunnen en willen bewoners zelf. Waar is maatwerk mogelijk en wat moet je systematisch aanpakken. Waar kunnen bewoners over mee praten en wat staat al vast of is al eerder besloten. Eigenlijk vraagt dit een afweging per project of situatie. We bevinden ons continu tussen polariteiten waar tussen we ons bewegen en positie in kiezen. Dit vraagt om een andere aanpak dan de resultaatgerichte aanpak die we gewend zijn en waarbij we gericht zijn op het zelf definiëren en oplossen van problemen.

Wij zullen steeds moeten streven naar de best mogelijke oplossing in een bepaalde situatie in samenwerking en contact met de bewoners. Dit vraagt een continu managen, zodat de polariteiten elkaar kunnen versterken in plaats van gezien worden als tegenstelling. We kiezen dus niet het een of het ander, maar streven naar het hoogste doel en gebruiken de kracht van beiden polariteiten om onze strategische doelen te bereiken. Dit vergt ook alertheid op zogenoemde 'vroege waarschuwingssignalen' die aangeven dat de balans

verstoord raakt en de acties die nodig zijn om de balans te herstellen. Door vooraf hierover een beeld te vormen kunnen we eerder handelen en de balans te herstellen
Dat betekent dat we ook visie bepalen rondom polariteiten die zichtbaar worden bij het vormgeven van verdere democratisering. Meer ruimte te geven, aan bewoners en andere partijen binnen het stadsdeel om eigenaarschap op te nemen & het vergroten van zeggenschap bij het maken van besluiten, betekent ontegenzeggelijk navigeren tussen de polariteiten. Ogenschijnlijke tegenstellingen die geen keuze zijn, maar elkaar nodig hebben.

Bij het vormgeven aan participatie en democratisering in Zuidoost navigeren we op de volgende polariteiten :

- *Representatieve democratie én participatieve democratie:*
  De lokale gemeenschap, politiek en maatschappelijke partners vormen samen onze lokale democratie. De representatieve democratie draagt zorg voor het ophalen en afwegen van belangen & het vaststellen van het algemeen belang van de gemeenschap. De participatieve democratie wordt gevormd door de gemeenschappen en individuele burgers die initiatieven nemen, ervarings- en omgevingsdeskundigheid inbrengen en samenwerken. Zij kunnen niet zonder elkaar en de balans en wisselwerking/verbinding tussen beide zorgt voor vitaal democratisch ecosysteem.

  Beide vormen van democratie zijn nodig om de opgaven in Zuidoost aan te pakken en vorm te geven. Ieder heeft zijn eigen rol en kracht. Het hoogste doel is samenwerken in onderling vertrouwen om de doelen en ambities te bereiken en wantrouwen en impasse te voorkomen.

  Keuze richting: In Zuidoost maakt de representatieve democratie ruimte voor de participatieve democratie door zoveel mogelijk zeggenschap en eigenaarschap bij de gemeenschap laten en hierin te ondersteunen. Tegelijkertijd vervullen we onze representatieve verantwoordelijkheden waar nodig. Hiermee herstellen we de balans tussen representatieve en participatieve democratie, werken we aan onderling vertrouwen en bouwen we samen aan een vitale toekomst voor Zuidoost. Hiertoe hebben we een aantal instrumenten (waaronder Buurtrechten, Buurtbudgetten en Commons) tot onze beschikking én leren we responsief te zijn voor initiatief vanuit de community.

- *Collectiviteit én Individu:*
  Het investeren en versterken van collectieven draagt bij aan sterke buurten en gemeenschappen die zich verzamelen rondom gedeelde opgaven. We zetten actief in op het versterken van collectieve kracht (denk aan buurtplatformen, cirkels, groepen, etc.). Het hoogste doel is een sterke buurt/gemeenschap met oog voor het collectief én het individu. Dat is een gedeelde verantwoordelijkheid voor zowel de collectieven als de overheid.

  Keuzerichting: We houden oog voor het stille midden, het andere perspectief en de stille Amsterdammer en daarmee voor het individuele belang & initiatief. Dit betekent dat we niet alleen voor- en tegenstanders spreken, maar op zoek gaan naar

pluriformiteit van perspectief. We spannen ons in om ook het stille midden te horen, door te zoeken naar het echte vraagstukken, te variëren in vorm en toon. We houden hierbij rekening met de taalvaardigheid van de inwoners van Zuidoost.

Systeemwereld én leefwereld:
Gemeenschappen zijn het sociale weefsel van Zuidoost en de basis van onze lokale democratie; de leefwereld dus. Idealiter is de systeemwereld ondersteunend aan de leefwereld. Te vaak organiseren we nog andersom en zien we de gemeenschappen als afnemer of co-creator van ons beleid. Beide polariteiten zijn nodig om een vitale leefomgeving te creëren. Uitdaging is om de juiste balans te vinden.

Het hoogste doel is een systeemwereld dat ten dienste staat aan de leefwereld (responsief) en het succesvol samenwerken aan een vitaal en leefbaar Zuidoost. Immers de leefwereld is waar het ons uiteindelijk om te doen is.
Keuzerichting: We werken bij voorkeur community-based en acteren als overheid in de leefwereld. We richten ons werk en organisatie in op de dynamiek van de leefwereld. Met gebiedsgericht werken starten we vanuit ‘dat wat er is’; en in plaats van modelleren, overnemen en oplossen, kiezen we voor een meer procesgerichte en gelijkwaardige benadering. Waarbij het signalen en vragen uit de gemeenschap het startpunt vormen voor gesprek en we goed luisteren om gezamenlijk tot de best mogelijke oplossingen te komen.

4. Ambitie & werkwijze Zuidoost

Als coalitiepartner in het Masterplan zijn de doelstellingen van het Masterplan tevens de stippen op de horizon voor het stadsdeel:

1. Inwoner zijn van Zuidoost betekent dat je in alle opzichten volwaardig, geaccepteerd en gerespecteerd burger bent van Amsterdam;
2. In Zuidoost opgroeien en wonen betekent dat je goed en veilig woont en over straat kunt gaan;
3. In Zuidoost opgroeien en wonen betekent dat je alle kansen en mogelijkheden hebt om je te ontwikkelen, te groeien en talenten te ontplooien;
4. In Zuidoost zijn we trots op onze positie als economische toplocatie, op ons ondernemerschap en onze creativiteit en investeren we wederkerig daarin en in werk voor onze inwoners;
5. Zuidoost verandert het bestuur: In Zuidoost heb je te maken met één overheid, die transparant, flexibel en effectief is en stuurt vanuit het belang van het gebied en haar inwoners

Het realiseren van deze doelstellingen brengen complexe vraagstukken met zich mee, die we als stadsdeel alleen in samenwerking met alle actieve partijen in Zuidoost kunnen realiseren. We willen die dan ook bereiken door een betere verhouding & samenwerking te bouwen tussen stadsdeel, inwoners en alle partijen die actief zijn in Zuidoost. Samen, professioneel en wendbaar.

De vijfde doelstelling biedt de richting voor het ‘hoe’: door als stadsdeel *community based* te werken, in co-creatie te ontwikkelen, eigenaarschap te faciliteren en begeleiden, en interdisciplinair en opgave gericht uit te voeren. In dit hoofdstuk werken we het ‘hoe’ verder uit in 3 ambities en 3 bouwstenen voor succesvolle participatie & democratisering in Zuidoost.

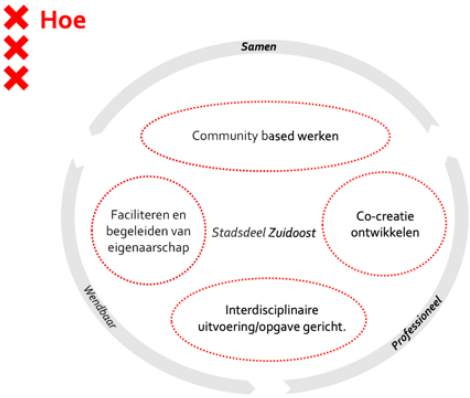

Ambitie 1: We werken community-based waar mogelijk

In Zuidoost streven we naar het realiseren van sterke buurten en communities met bewoners die zich verzamelen rond gemeenschappelijke opgaven, zich inzetten voor en betrokken voelen bij elkaar en hun omgeving. Dit doen we door het versterken van collectieve kracht (denk aan buurtplatformen, cirkels, groepen, etc.) en werken we waar mogelijk community-based (in lijn met het Masterplan).

Waar mogelijk delen we eigenaarschap met inwoners en maken actief ruimte voor initiatieven en signalen uit de gemeenschap. Dit betekent dat we bij opgaven of vragen vanuit bewoners en bij complexe thema’s (die niet door één partij opgelost kunnen worden), de gemeenschap als vertrekpunt nemen, zoeken wat nodig is en als overheid participeren op basis van gelijkwaardigheid en collectief eigenaarschap. We nemen het proces dus niet over, maar dragen vanuit onze eigen rol en assets waar mogelijk wel bij aan het proces, net als andere betrokken partijen.

Wanneer we community based werken staan co-creatie en collectief eigenaarschap centraal. We volgen het tempo van de leefwereld en betrokken bewoners. Dat betekent ook dat we vragen over signalen niet meteen oplossen of beoordelen, maar deze zien als start voor een gesprek waarin we gelijkwaardig de vraag achter de vraag verkennen en gezamenlijk naar de best mogelijke oplossing en/of bijdrage zoeken. Zo dragen we bij aan eigenaarschap en empowerment van onze inwoners en geven hen ruimte om verantwoordelijkheid te nemen voor hun leefomgeving.

Kenmerkend voor community based werken: groepen komen & gaan en verzamelen zich rondom een gezamenlijke opgave (*a common unity)*, met open grenzen (er is altijd een stoel vrij voor anderen om aan te sluiten). Deze community is dus niet doelgroep- of buurtgericht, maar vormt zich rondom de specifieke opgave (en als die opgelost is, kan de community dus ook weer oplossen).

Vervolgacties:

Opstellen richtlijn ‘Community Based Werken’

Community based werken betekent een soms radicaal andere werkwijze dan we nu gewend zijn. Om deze werkwijze succesvol te implementeren in de organisatie en de manier van

werken, is het van belang een handreiking op te stellen dat onder meer helderheid biedt over: definitie community based werken, werkwijze, criteria wanneer wel/niet toepassen en tegelijkertijd ruimte laat voor samen leren. Hierin ook uitwerking van vroegtijdige signalen en acties, om vroegtijdig te kunnen reageren en escalatie te voorkomen. Met als doel de kracht en positieve elementen van zowel participatieve als representatieve democratie te kunnen benutten.

- *Door ontwikkelen Community Based Begroten – Model C*
  Model C ontwikkelen en vereenvoudigen, op basis van de evaluatie van de eerste ronde Buurtbudgetten en de leerpunten die daaruit volgen. Doelstelling is om de buurtbudgetten en model C meer te richten op 'doen' in de buurt en minder op administratieve last. Speerpunt is met Model C bijdragen aan betere samenwerking en meer vertrouwen tussen stadsdeel en bewonerscollectieven.

Ambitie 2: We zetten volledig in op buurtplatformen

De proeftuin Buurtplatformrecht in combinatie met buurtbudgetten model C heeft ervoor gezorgd dat er in Zuidoost in bijna elke wijk/buurt een buurtplatform is ontstaan of in oprichting is.

Buurtplatformen zijn te definiëren als het netwerk van samenwerkende actieve bewoners (en organisaties) die zich inzetten voor verbetering van de buurt. De precieze vorm kan per buurt verschillen en ontwikkelt zich naar de behoeften van de buurt. Bewonersplatforms zijn autonoom, zijn er niet om de beleidsdoelen van de overheid uit te voeren, maar om vanuit de bewoners de buurtbelangen te behartigen. Wat buurtplatformen gemeen hebben is dat zij doe-collectieven zijn die een waardevolle bijdrage leveren aan het sociale weefsel in ons stadsdeel en in de stad.

Ze geven gemeenschappen een stem en een structuur om samen activiteiten in eigen buurt te ontwikkelen en te ondernemen en fungeren als netwerkorganisatie van buurtbewoners en -organisaties en bewonersinitiatieven die willen samenwerken ter verbetering van mens en buurt; de leefbaarheid. Ook heeft een buurtplatform een duidelijke positie als eerste aanspreekpunt- en samenwerkingspartner vanuit de buurt, met middelen van bestaan. Bijvoorbeeld in het vormgeven van brede bewonersparticipatie waarin alle stakeholders/ bestaande lokale organisaties betrokken worden.
Doelen zijn:

- Betere buurten, met meer eigenaarschap en zorg voor de buurt, waardevollere netwerken en activiteiten;
- Betere gemeentelijke plannen en uitvoering, met meer zinvolle inzichten vanuit de buurt, en een langjarige gesprekspartner in de buurt met draagvlak en daadkracht;
- Een betere balans in de ongelijke verhouding tussen overheid en bewoners door actieve bewoners aan te moedigen als collectief samen te werken.

In Zuidoost zetten we volledig in op het versterken van samenwerking met buurtplatformen als doe-collectieven en eerste aanspreekpunt- en samenwerkingspartner in de buurt. We hanteren community based werken als uitgangspunt. Zo geven we erkenning en positie aan de buurtplatformen die actief zijn in Zuidoost. Dit is een eindbeeld waar we met elkaar

naartoe werken: een proces van gaandeweg leren met elkaar, fouten maken, daarvan leren en bijsturen; nemen van lastige hordes die voor ons liggen en mogelijk het eindbeeld beïnvloeden. Met als doel: een goede inbedding en duurzaam navigeren in het spanningsveld tussen participatieve en representatieve democratie, door een goede werkrelatie en rolverdeling tussen overheid en buurplatforms.

Samenvattend zien wij een buurtplatform als:

- Doe-collectief
- Mogelijk eerste aanspreekpunt om bewonersparticipatie vorm te geven
- Netwerkpartner van het stadsdeel voor de betreffende buurt

Zij hebben daar bij recht op:

- Een eigen manier van werken en organiseren, passend bij de capaciteit van de initiatiefnemers en passend bij de specifieke buurt
- Toegang tot Buurtbudgetten, zodat zij zelf ondersteuning in de vorm van middelen en expertise kunnen kiezen.
- Buurtplatform heeft de opdracht om alle belangen in de buurt te onderzoeken en leren kennen, samenwerking te stimuleren en als breed bewonerscollectief verantwoording af te leggen aan de buurt.

Verwacht mag worden dat ze manieren zoekt om nieuwe bewoners actief te maken voor de buurt. Elke groep van actieve bewoners kan zich bij hun stadsdeel melden om voor hun buurt de status van buurtplatform te verkrijgen. De grenzen van de buurt bepalen bewoners zelf. Er kan maximaal 1 buurtplatform actief zijn in een buurt, voor de maximale duur van 4 jaar Daarna moet opnieuw over de status worden besloten. Het DB neemt hierover een besluit en legt die besluit te advisering voor aan de stadsdeelcommissie.

Vervolgacties:

- *Formeel benoemen van Buurtplatformen in Zuidoost*
  Om helderheid te geven aan de grenzen van de buurten en welk buurtplatform daar actief is, is het nodig om met bewoners de buurten in Zuidoost te definiëren en de grenzen die daarbij horen te bepalen. Daarna kan het DB een besluit overnemen, na advies van de stadsdeel commissie.

- *Eigenaarschap versterken door samenwerking met buurtplatformen onder te brengen bij de gebiedsteams*
  De rol van een gebiedsteam is het zijn van de oren en ogen van het gebied en opvangen van signalen uit het gebied. Versterking van de samenwerking tussen buurtplatform en gebiedsteam biedt het buurtplatform een goede ingang binnen het stadsdeel en buurtplatformen met hun netwerk tegelijkertijd een actieve rol kunnen spelen in het bereiken van de stille Amsterdammer.

  Gebiedsteams helpen een buurtplatform zich te versterken en verbreden en zijn ook de eerste stap in escalatie wanneer een buurtplatform vastloopt en geen positie krijgt. Soms is een buurtplatform gekoppeld aan een buurt(gebieds)ontwikkeling en is er een logische verbinding tussen het platform met een projectteam wat werkt

aan de gebiedsontwikkeling. De betrokken gebiedsmakelaar zal dan samen met medewerkers uit het projectteam het aanspreekpunt zijn van het buurtplatform. Hiermee kunnen we tevens de continuïteit in het contact met buurtplatformen beter waarborgen.

Ambitie 3: We maken aan de voorkant van elk bewonersparticipatietraject helder wat het doel en speelveld is

Niet alle taken en projecten van het stadsdeel lenen zich voor community-based werken. Denk aan projecten in de openbare ruimte en gebiedsontwikkelingen. Hier ligt het eigenaarschap en de regie bij de overheid. Bij vormgeven en uitvoeren van deze taken en projecten willen we wel zoveel mogelijk gebruik maken van de collectieve wijsheid van betrokken bewoners & andere partijen, om zo goed mogelijke besluiten te kunnen nemen. We zetten in die gevallen in op bewonersparticipatie: het betrekken van bewoners bij plannen van de overheid. En maken aan de voorkant van elk bewonersparticipatietraject helder wat het doel en speelveld is.

Met de op handen zijnde Wet Versterking Participatie op decentraal niveau (uiterlijk een jaar na de invoering van de Omgevingswet) is een participatieverordening voor elke gemeente verplicht. Het Beleidskader Participatie vormt de basis voor de verordening in Amsterdam. Dit geldt voor alle projecten in Zuidoost ongeacht wie het uitvoert. Er zijn ook projecten (met name woningbouw en in de openbare ruimte) die via vastgestelde processen verlopen, waar participatie onderdeel van is. Als dat het geval is, is he vastgestelde proces leidend).

Binnen Zuidoost maakt iedere ambtenaar gebruik van het Beleidskader Participatie en de Leidraad Participatie om proces & invulling van bewonersparticipatie vorm te geven aan de voorkant van ieder project. Helderheid over het doel & speelveld zijn cruciaal voor het vormgeven van het proces. Het doel geeft antwoord op het waarom & waartoe we input willen (hoe leidt dat tot een beter besluit). Het speelveld geeft aan binnen welke kaders geparticipeerd kan worden & op welk niveau (wat is al besloten, of beslist de gemeente zelf en waarover kunnen inwoners daadwerkelijk meedenken, meepraten, meebeslissen). We spannen ons daarbij in om tot een zo hoog mogelijk niveau van participatie te komen en doen moeite om ook de stille inwoners van Zuidoost te betrekken.

Vervolgacties:

- *Overzicht en regie op bewonersparticipatie inrichten*
  Bij de start van een nieuw project moet er een participatieplan opgesteld worden en door de verantwoordelijke portefeuillehouder/wethouder worden vastgesteld. Per project is op die manier aan de voorkant duidelijk wat doel, speelveld, aanpak en niveau van participatie zal zijn. Opstellen dient altijd in samenspraak met de betreffende gebiedsmakelaar te gebeuren. De buurtplatformen kunnen vanuit hun netwerk ook bijdragen om een passende vorm te kiezen en de juiste stakeholders te betrekken.
  Om inzicht te krijgen of in Zuidoost voldoende geparticipeerd wordt zal regie

gevoerd moeten worden op de projecten die in Zuidoost plaatsvinden en bewonersparticipatie van toepassing is. Voor deze projecten zal bijgehouden worden of een participatie plan is opgesteld, het gekozen participatie niveau en onder welke bestuurlijk opdrachtgever de participatie valt. Dit geeft de mogelijkheid om bij te sturen indien nodig en geeft bestuurlijke opdrachtgever inzicht in de aanpak en mate van participatie binnen de projecten waarvoor ze verantwoordelijk zijn. Op basis daarvan kunnen zij bijsturen indien gewenst.

- *Instrumentarium ontwikkelen/beschikbaar maken om stille Zuidooster te betrekken*
  Bij elk bewonersparticipatietraject vertrekken we vanuit de intentie om zoveel mogelijk Zuidoosters te bereiken, mee te laten doen en een stem te geven. Hiervoor zijn mogelijk aparte tools nodig. Dit kan onderdeel zijn van het communicatieplan voor het thema participatie & democratisering.

Bouwsteen 1: We werken als een responsieve organisatie

Om succesvol community based werken mogelijk te maken is het van belang dat het stadsdeel haar organisatie responsief inricht. Dat betekent het vergroten van transparantie, slagvaardigheid, oplossend vermogen en creëren van draagvlak voor oplossingen door middel van dialoog in de samenleving.

. Het is van belang om de organisatie hier verder op in te richten en dat vraagt om voorbij kokers en toegewezen budgetten te kunnen acteren. Dit betekent dat er interventies binnen het systeem nodig zijn, zodat we responsief kunnen zijn en niet alles via de structuren gaat waar de overheid op ingericht is.

Dit vraagt ruimte te maken daar waar aan de voorkant mogelijkheden zijn om mee te bewegen met dat wat er in de leefwereld gebeurt en nodig is, voorbij de inrichting van het systeem. We moeten weten wat bij het systeem hoort, wat kan bewegen en niet bewegen. Zodat we veel slagvaardiger kunnen besluiten wat we doen met (vroegtijdige) signalen die via de gebiedsteams binnen komen: doen we hier wel/niet iets mee en waar hoort het thuis? Het is onze verantwoordelijkheid om de stem van de participatieve democratie een plek te geven binnen de representatieve democratie, daar waar dat kan. Het gebiedsgerichte werken speelt hierin een sleutelrol.

Benodigde acties:

- *Uitwerken en opstellen SAVAM-proces*
  Het SAVAM proces definieert hoe wij omgaan met signalen uit de omgeving. Wanneer een signaal binnenkomt, bijvoorbeeld via het gebiedsteam, Masterplan of bestuurder beoordelen we:
  - Is dit een brede opgave voor Zuidoost die aandacht behoeft?
  - Is Community Based Werken hier mogelijk?
  - Waar ligt de regie vanuit de gemeentelijke rol (gebiedsteam, Masterplan of team P&D) en hoe kunnen we participeren?

- *Definiëren van opgaven GUPZO*
  Het GUPZO zijn de gebiedsuitvoeringsplannen in Zuidoost. Daarin staat per gebied wat wij vinden dat er moet gebeuren, op basis van de signalen uit het SAVAM. Het gebiedsteam staat hiervoor aan de lat. Hier ligt ook een kans om de samenwerking met buurplatformen te versterken, bijvoorbeeld door de buurtplannen in co-creatie te ontwikkelen.

- *Escalatiemodel uitwerken en inzetten*
  Als responsieve organisatie moeten we beter leren om resultaat te bereiken, om projectmatig te werken. Een belangrijk onderdeel daarin is tijdig escaleren. Dat betekent dat wij zelf moeten leren als stadsdeel eerder te escaleren, maar waar mogelijk ook te escaleren naar bijvoorbeeld het Masterplan. Dit vraagt om een helder escalatiemodel.

- *Kanteling: organisatie systeem strategisch inzetten (in plaats van leidend laten zijn)*
  Systeem- en leefwereld zijn beide nodig en als ze goed gepositioneerd zijn, versterken ze elkaar. Als organisatie moeten we leren het systeem zo te gebruiken dat het ten dienste staat van de leefwereld. We moeten dus beter worden in het strategisch inzetten van de systeemwereld voor Zuidoost. Beginnend bij wat er nodig is en daarop slim aansluiten door bijv. de directie of het Masterplan strategisch in te zetten en inzetten op het goed onderhouden van de openbare ruimte. Als we het systeem goed voor ons laten werken, kunnen we aan de voorkant veel signalen en onvrede voorkomen. Onderhoud van de openbare ruimte is daar een voorbeeld van.

- *Gebiedsteam positioneren als hart van participatie en democratisering*
  Het gebiedsteam heeft een sleutelrol in het succesvol organiseren van participatie en democratisering in Zuidoost. Om deze sleutelrol tot zijn recht te laten komen is het van belang om de rol & taken van het Gebiedsteam duidelijker te positioneren in elk participatietraject of democratiseringsinitiatief. Zij zijn de oren en ogen van de wijk & kunnen waardevolle informatie leveren aan andere partijen en meedenken over hoe een initiatief of traject het best vorm kan krijgen. Zij houden ook oog voor alle individuele en kleine groepen bewoners die niet hun weg willen of kunnen vinden in grotere initiatieven, zoals buurtbudgetten of het buurtplatformrecht.

  Logischerwijs maakt het team Buurtbudgetten onderdeel uit van het Gebiedsteam (dit betekent een herpositionering). Zij geven immers op buurtniveau vorm aan de uitvoering van de buurtbudgetten. Het is daarom wenselijk dat zij dichtbij de bewoners zitten. We stellen daarom voor om de projectleiders toe te voegen aan het Gebiedsteam.

Bouwsteen 2: Waarborgen voldoende structurele financiële middelen en capaciteit voor duurzame ontwikkeling Buurtplatformen en Buurtbudgetten

Middelen voor de ontwikkeling van Buurtplatformen en Buurtbudgetten worden op dit moment betaald uit de incidentele budgetten voor Buurtbudgetten. De hoogte van dit budget wordt elk jaar opnieuw bepaald. Bij een volledig inzetten op Buurtplatformen hoort

ook een structurele financiering, waarbij de hoogte van de financiële middelen per jaar vooraf vast staan en ook ambtelijke capaciteit gedekt is. Structurele dekking van ambtelijke capaciteit is essentieel om continuïteit van de ambtenaren in de relatie met Buurtplatformen te kunnen garanderen.
Aangezien het stadsdeel geen eigen begroting met financiële middelen heeft zullen structurele bedragen voor Buurtplatformen en Buurtbudgetten in de begroting van Amsterdam moeten worden opgenomen.

Vervolgacties:

- *Bepleiten van structurele middelen voor duurzame ontwikkeling en voortzetting van Buurtplatformen en Buurtbudgetten*
  Het besluit om de budgetten voor Buurtplatformen en Buurtbudgetten structureel te maken ligt bij het college en de gemeenteraad van Amsterdam. Vanuit Stadsdeel Zuidoost zal hier op ambtelijk en politiek niveau voor gepleit worden. In de hoop structurele financiële middelen te waarborgen voor een duurzaam voortbestaan van de buurtplatformen en voldoende ambtelijke capaciteit.

Bouwsteen 3: Realisatie van vakmanschap P&D binnen een veilige en prettige werk- en leefomgeving

De ambities rond participatie en democratisering betekenen een flinke verandering ook in de traditionele organisatie en manier van werken zoals we de afgelopen decennia gewend waren. We gaan experimenteren met andere manieren van participatie en samenwerken met inwoners. Experimenteren betekent ook fouten mogen en durven maken. Daarvan leren en weer verder gaan. Om dat te realiseren moeten we het interveniëren in de cultuur van het systeem en bewegen richting een organisatiecultuur op basis van vertrouwen, waar fouten maken oké is en we met elkaar leren.

Vervolgacties:

- *Informeren & aanbieden opleiding rondom participatietools en –instrumenten*
  Het is belangrijk dat de kennis over participatietools en –instrumenten aanwezig is op de werkvloer. Voor bewonersparticipatie kan via het stedelijk team advies worden aangevraagd. De kennis van democratiseringsinstrumenten dient aanwezig te zijn bij de gebiedsteams.

- *Structureel overleg en Informeren over ambitie P&D Zuidoost, wie de experts/adviseurs zijn en hoe je gebruik van hen kan maken.*
  Door het inrichten van een structureel overleg kan informatie worden uitgewisseld over de verschillende initiatieven en bijeenkomsten in de buurt. Daarnaast kunnen specifieke personen ankerpunten vormen binnen de organisatie voor de visie van Zuidoost en adviseren over de thema's binnen participatie en democratisering.

- *Begeleidingsstructuur inrichten voor de ambities Zuidoost en aanpak van community based werken.*
  De wijze van werken vanuit de ambities en Community based werken vergt

bepaalde vaardigheden die binnen de organisatie moet worden ontwikkeld en geborgd. Hiervoor is reeds al een SPP opgesteld. In lijn met SPP zullen specifieke opleidingen ter ondersteuning van community based werken aangeboden moeten worden aangeboden. Waaronder:

- Asset Based Community Development
  het kunnen begeleiden van een proces dat mensen samenbrengt om in hun buurt, wijk of dorp zelf en samen verandering teweeg te brengen.
- Socratisch Design
  Ambtenaren vaardigheden meegeven om gesprek te voeren en te luisteren op basis van de principes van socratisch gesprek.

Bijlage 1: Participatiekader Centrale Stad: Uitgangspunten, richtlijnen, niveaus van participatie

In 2021 is het *Beleidskader Participatie* ontwikkeld. Dit nieuwe beleidskader voor participatie is één onderdeel van de inspanningen van de gemeente Amsterdam om de zeggenschap van burgers te vergroten. Het voorliggende participatiebeleid gaat over besluitvormingstrajecten die geïnitieerd worden door de gemeente, en de participatie die daarbinnen mogelijk is. Daarnaast ontwikkelen we het beleidskader 'Buurtrechten' waarin wordt aangegeven welke ruimte en ondersteuning de overheid geeft aan partijen die *zelf* een overheidstaak willen uitvoeren. Daarnaast werken we aan verschillende andere instrumenten om burgers meer zeggenschap te geven, zoals de directe zeggenschap door middel van buurtbudgetten en het verbreden en verruimen van de referendumverordening.

Uitgangspunten Beleidskader Participatie

Op basis van inzichten en geleerde lessen uit evaluaties, analyses en onderzoeken over participatie zijn een aantal uitgangspunten geformuleerd op basis waarvan participatie in Amsterdam vorm krijgt in de toekomst, ongeacht de omvang en mate van invloed of zeggenschap van deelnemers:

1. 'Participatie omdat', is het vertrekpunt en richtsnoer bij het vervolg;
2. Bewuste en expliciete afweging, gevolgd door bestuurlijke betrokkenheid op kritieke momenten;
3. Meer duidelijkheid, transparantie en eenduidigheid bij keuze voor participatie;
4. Perspectief van de betrokkenen staat in de uitwerking, uitvoering én bijstelling centraal

Principes als handvat voor niveau participatie

De uitgangspunten zoals hierboven gedestilleerd uit de evaluaties dienen als algemene uitgangspunten bij iedere vorm van participatie in de gemeente Amsterdam, onafhankelijk dus van de keuzes van de bestuurders over de omvang of mate van invloed. Aanvullend hierop volgen hieronder enkele principes in willekeurige volgorde die als handvat dienen voor de keuze over het niveau van participatie en de omvang van participatie:

1. Impact op bewoners vertaalt zich in de omvang van participatie en de wijze van besluitvorming
2. Impact op een specifieke groep wordt vertaald in een gerichte aanpak om hen te betrekken
3. Beleidsruimte is indicatief voor de mate van zeggenschap en invloed
4. Participatie is geen substituut voor de representatieve democratie
5. Tijd en geld vormen een legitieme - maar niet afdoende - factor bij de afweging voor de wijze van participatie.

Richtlijn voor de keuze voor het participatieniveau- en -vorm

Conform het eerste algemene uitgangspunt ('Participatie, omdat…') is het beoogde doel van participatie het vertrekpunt. Voor de doelbepaling in de richtlijn maken we gebruik van de doelen van participatie zoals die zijn onderscheiden in de Factor P, een participatietoolkit

dat voortkomt uit een coproductie tussen de gemeenten Amsterdam, Den Haag, Groningen, Rotterdam en Utrecht. De hierin opgenomen doelen zijn:

- *Eigenaarschap* | Vergroten van eigen verantwoordelijkheid: wat kunnen en willen inwoners, maatschappelijke partners en medeoverheden zelf?
- *Kwaliteit van aanpak en beleid* | Kennis en ervaringen (collectieve wijsheid) aanboren, doordenken scenario's of alternatieve oplossingen, oproep doen tot innovaties
- *Zeggenschap* | Macht en invloed van burgers vergroten
- *Belangen in beeld* | Achterhalen hoe de belangen rond de opgave liggen. Perspectieven en/of argumenten verzamelen
- *Ontplooiing* | Burgerschapsontwikkeling of democratische vaardigheden van betrokkenen versterken
- *Legitimiteit* | Acceptatie op genomen beslissingen vergroten of onbehagen verminderen

Niveaus van participatie

Daarnaast onderscheiden we vier niveaus van participatie, waarbij Informeren de meest minimale vorm van participatie is.

1. *Meebepalen (meebeslissen)* |De Amsterdammers beslissen mee over het beleid of het project. Amsterdammers maken deel uit een gemeentelijk projectteam of de stuurgroep.
2. *Samenwerken (cocreatie)* |Amsterdammers werken mee aan het beleid of project. Amsterdammers staan dicht bij het gemeentelijk apparaat.
3. *Meedenken (raadplegen en adviseren)*|Amsterdammers kunnen de gemeente ideeën of suggesties geven.
4. *Informeren* | Amsterdammers hebben behoefte aan informatie. Of de gemeente wil Amsterdammers ergens over informeren. Amsterdammer hebben een meer passieve rol.

Uit het niveau van participatie volgt ook het mandaat dat aan burgers wordt gegeven in de uiteindelijke besluitvorming. Het mandaat van burgers wordt expliciet vastgelegd in het participatieplan en 'gecontracteerd' met de betrokken burgers.
Aan ieder participatieniveau is een rijk palet aan participatievormen gekoppeld waarin burgers kunnen deelnemen aan door de gemeente geïnitieerde processen. Gezamenlijk leiden de doelen, niveaus en vormen van participatie tot onderstaande matrix met bijpassende combinaties.

Binnen een vraagstuk is het goed mogelijk (en soms zelfs wenselijk) dat er met participatie verschillende doelen worden nagestreefd. Zeker bij grotere dossiers is het raadzaam om steeds te kijken naar verschillende mogelijkheden voor participatie op deelonderwerpen. Voor ieder afzonderlijk doel is het behulpzaam om het niveau van participatie en de best passende participatievorm(en) te bepalen. Dit alles is vertaald in een leidraad (zie afbeelding hieronder).

Gemeente Amsterdam

Leidraad burgerparticipatie

Deze leidraad gaat over hoe Amsterdammers betrokken kunnen worden bij het opstellen van beleid, en bij de uitvoering daarvan. Daarbij is het belangrijk om vroeg in het proces, bewust na te denken over hoe je Amsterdammers op een betekenisvolle manier kunt betrekken. Het vroeg en bewust stilstaan bij de wijze waarop je burgers betrekt,helpt om betere resultaten te bereiken, maar ook om teleurstelling achteraf te voorkomen. Neem de vragen door met de project-, proces-, of programmamanager. Of met de hele projectgroep. We spreken in deze leidraad van Amsterdammers. Daarmee bedoelen we alle deelnemers die bij een participatieproces kunnen worden betrokken: inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en overige belanghebbenden.

1. Formuleer het gezamenlijke doel van de participatie

Eigenaarschap
Vergroten van eigen verantwoordelijkheid: wat kunnen en willen inwoners, maatschappelijke partners en mede overheden zelf?

Kwaliteit van aanpak en beleid
Kennis en ervaringen (collectieve wijsheid) aanboren, doordenken scenario's of alternatieve oplossingen, oproep doen tot innovaties.

Zeggenschap
Macht en invloed van burgers vergroten.

Belangen in beeld
Achterhalen hoe de belangen rond de opgave liggen. Perspectieven en/of argumenten verzamelen.

Ontplooiing
Burgerschapsontwikkeling of democratische vaardigheden van betrokkenen versterken.

Legitimiteit
Acceptatie op genomen beslissingen vergroten of onbehagen verminderen.

NB. Als de belangen van de bewoners onvoldoende in beeld zijn, organiseer een verkennende sessie

2. Procesfase

Bepaal per fase wat de participatie gaat zijn (kan per fase verschillen), en wees helder over welke fase de participatie gaat. Het doel kan per fase verschillen, alsmede de mate van invloed. Leg ook per fase vast wat de beleidskaders zijn en wat na het doorlopen van iedere fase vast komt te liggen.

agendavorming | **beleidsvorming** — voortraject

uitvoering | **evaluatie** — natraject

3. Niveau van participatie

Kies het niveau van participatie. Bepaal vooraf de rol en verantwoordelijkheid van alle deelnemers (Amsterdammers en gemeente).

Meebepalen
Amsterdammers beslissen mee over het beleid of het project. Of nemen zelf initiatief. Amsterdammers en/of maatschappelijke partners maken deel uit van een gemeentelijk projectteam of de stuurgroep en hebben beslissingsmacht.

Samenwerken (cocreatie)
Amsterdammers werken mee aan het beleid of project. Amsterdammers staan dicht bij het gemeentelijk apparaat.

Meedenken (raadplegen en adviseren)
Amsterdammers geven de gemeente nuttige ideeën of suggesties.

Informeren
Amsterdammers hebben behoefte aan informatie. Of de gemeente wil Amsterdammers ergens over informeren. Amsterdammers hebben een meer passieve rol. Dit is de meest minimale vorm van participatie.

4. Voorwaarden

Commitment bestuurders
Het bestuur (dagelijks bestuur van stadsdeel tot en met college van B&W) verbindt zich uitdrukkelijk aan het participatieproces. Bij meebepalen committeert het bestuur zich op voorhand aan de uitkomsten van dat proces, mits deze uitkomst binnen de vooraf gestelde (beleids-)kaders blijft.

Juridische ruimte
Past de ambitie binnen de bestaande wet- en regelgeving?

Beleidsruimte
Staat het bestaande beleid deze participatieruimte toe? Zo niet, dan kan daar bestuurlijk van afgeweken worden. Is die bereidheid of beleidsruimte er niet, dan dient er een ander participatieniveau gekozen te worden.

Is er voldoende kennis, ervaring en/of betrokkenheid in de organisatie en bij de bewoners?

Is er voldoende tijd, geld, middelen en ambtelijke capaciteit?

Aan alle bovenstaande punten moet worden voldaan. Is dat niet het geval, dan dient het participatieniveau en mogelijk ook het doel aangepast te worden.

5. Participatieplan

Stel het participatie plan op. In het participatieplan wordt het doorlopen van de bovenstaande stappen weergegeven. In dit plan worden ook de instrumenten weergegeven waarmee de participatie wordt uitgevoerd. Voor elk gekozen niveau zijn verschillende instrumenten en methoden toepasbaar, zie daarvoor de bijgevoegde Richtlijn. Leg het participatie plan voor aan de deelmers van de verkennende versie, indien die heeft plaatsgevonden.

Het participatieplan maakt deel uit van het project- / beleidsplan, en wordt gepubliceerd. In de participatieparagraaf wordt een samenvatting gegeven van het participatieplan.

6. Evaluatie

Stel na het uitvoeren van de participatie een evaluatie op. Zijn de geformuleerde doelstellingen bereikt? Koppel aan de deelnemers altijd terug wat met hun inbreng is gebeurd. Naarmate is gekozen voor meer betrokkenheid, is ook meer input van burgers bij de evaluatie logisch.

Betrek in alle stappen het gebiedsgericht werken
Maak bij bovenstaande stappen gebruik van de kennis en ervaring van de gebiedsteams. In elk stadsdeel zijn gebiedsteams en gebiedspools. Deze teams werken in de buurten en wijken van Amsterdam. Gebiedsmakelaars signaleren wat er in een wijk/buurt gebeurt en agenderen dit binnen de gemeente. De gebiedsmakelaars zijn daarmee de ogen en oren op straat. Ze staan fysiek dicht bij de Amsterdammers.

Bijlage 2 Taken en Bevoegdheden Dagelijks bestuur

In de geactualiseerde bijlage bij de Verordening op de stadsdelen en het stadsgebied Amsterdam 2022 is vastgelegd welke taken van het college of de burgemeester gemandateerd of gedelegeerd zijn aan het dagelijks bestuur of de voorzitter van het dagelijks bestuur. Dit zijn taken waarop deze bestuurders ook aangesproken kunnen worden. In veel gevallen is aan een taak een bevoegdheid gekoppeld. Dit maakt duidelijk wie de bevoegdheid heeft om besluiten te nemen.

In de takenlijst staan ook de specifieke taken die door de raad aan de stadsdeelcommissies zijn overgedragen. Naast de adviserende, richtinggevende en controlerende taken van de stadsdeelcommissie die in de verordening staan.

Voor het thema burgerparticipatie, inspraak en initiatief zijn in de Verordening op de stadsdelen en het stadsgebied Amsterdam 2022, taken en bevoegdheden opgenomen.

Taken DB

18. Burgerparticipatie, inspraak en initiatief

Nr.	Omschrijving taak	Bijzonderheden en beperkingen
18.1	participatie: bepalen van het participatieniveau, geeft opdracht tot het organiseren en uitvoeren van participatie bij besluiten en projecten waar het dagelijks bestuur opdrachtgever voor is (zoals gebiedsontwikkeling en projecten in de openbare ruimte) Burgerparticipatie vormgeven volgens de uitgangspunten en principes van het beleidskader participatie, waaronder - werken met de Leidraad Participatie - opstellen en publiceren van participatieplannen bij de start van een project	
18.2	adviseren van het college bij de voorbereiding van besluiten en projecten waar het college opdrachtgever voor is (zoals gebiedsontwikkeling en projecten in de openbare ruimte) over welk participatieniveau gewenst is, welke bewoners te betrekken, welke aandachtspunten leven op het onderwerp en in het gebied. Dit advies wordt verwerkt in het gezamenlijk op te stellen participatieplan de beschikbare kennis en ervaring inzetten bij de communicatie strategie	

18.3	onderhouden van contacten met bewoners, bewonersorganisaties, buurtgroepen, ondernemersorganisaties, maatschappelijke instellingen en dergelijke met als doel agenderen, betrekken en signaleren van ontwikkelingen uit het stadsdeel naar het college van B&W (de ogen- en oren- functie)	
18.4	democratisering: stimuleren en faciliteren van actief burgerschap/bewonersinitiatieven om bij te dragen aan de opgave in de buurt en verantwoordelijkheid te nemen voor de kwaliteit van de leefomgeving, zelfbeheer, buurtveiligheid en sociaal en maatschappelijke inzet van bewoners door inzet van buurtbudgetten, maatschappelijk initiatief en bewonersinitiatief en het doorgeleiden van buurtrechten naar Bureau Maatschappelijk Initiatief	
18.5	organiseren en uitvoeren van de wettelijke taken bij inspraak en communicatie bij: • gebiedsontwikkeling • de voorbereiding van bestemmingsplannen, uitwerkingsbesluiten, wijzigingsbesluiten en projectafwijkingsbesluiten • de inrichting en het (groot)onderhoud van de openbare ruimte, groen, parken en wegen; • de inbreng bij de voorbereiding van gebiedsgericht beleid • vraagstukken omtrent afval en schone stad	

Bevoegdheden

18. Burgerparticipatie, inspraak en initiatief

Nr.	Omschrijving bevoegdheid	Grondslag	Bevoegd bestuurs-orgaan.	Soort over-dracht	Ver-leend aan	Bijzonderheden en beperkingen
V.1	uitvoeren van de Algemene Inspraakverordening bij het verlenen van inspraak van	Algemene inspraak-verordening	college en burge-meester	mandaat	DB	

	beleidsvoornemens van het DB					

Stadsdeelcommissie

Artikel 38 Stadsdeelpanels

- 1.De stadsdeelcommissie stelt via loting een stadsdeelpanel in om de commissie te adviseren over onderwerpen of thema's die relevant zijn voor het stadsdeel. De stadsdeelcommissie kan besluiten hiervoor een ander participatie-instrument in te zetten.

- 2.Het stadsdeelpanel bestaat uit inwoners uit het desbetreffende stadsdeel.

- 3.Het aantal deelnemers van het stadsdeelpanel is ten minste 250 leden.

- 4.Het voltallige stadsdeelpanel adviseert minimaal tweemaal per jaar.

- 5.De stadsdeelcommissie, de gemeenteraad en burgers woonachtig in het stadsdeel kunnen kwesties aan het stadsdeelpanel, dan wel leden daarvan voorleggen.

- 6.Om tot een gewogen oordeelsvorming te komen kan het stadsdeelpanel ondersteund worden door een deskundige op het gebied van participatie.

- 7.Leden van het stadsdeelpanel krijgen voor het bijwonen van een bijeenkomst, bedoeld in het vierde lid, een vacatie vergoeding van maximaal €100,-.

- 8.Het stadsdeelpanel brengt schriftelijk advies uit aan de stadsdeelcommissie, gemeenteraad of burgers binnen maximaal vier weken nadat de kwestie is voorgelegd.